

-
9. Південно-Східна Україна: зі стародавності у XXI століття: збірник краєзнавчих дослідницьких робіт X Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції учнівської та студентської молоді з міжнародною участю, 23–26 лист. 2017 р. Святогірськ. Т. 2 / Донецький обласний центр туризму та краєзнавства учнівської молоді; гол. ред. Г. В. Колісник. Краматорськ: 2017. 304 с.
  10. Південно-Східна Україна: зі стародавності у XXI століття. Збірник матеріалів XII Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції учнівської та студентської молоді з міжнародною участю (20–22 листопада 2019 р., Святогірськ) / гол. ред. Г. В. Колісник. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 400 с.

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Лусак Т. К.

The article analyzes the experience of local history activities among students of the Separate Structural Subdivision of the National Aviation University Sloviansk College of NAU. The article focuses on civic and patriotic as well as military and patriotic education.

Key words: *local history, native land, students, patriotism, nation, education, military, compatriots, commemorating the memory, hybrid war, memorials, personality.*

Краєзнавча робота є національно-виховною системою підготовки національно свідомих патріотів України, духовно і морально багатих людей, які дорожитимуть честю і гідністю Батьківщини. Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу [8].

Ідеалом виховання є гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення. Головним результатом національно-патріотичного виховання молоді є формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції [8].

Навчання студентів історії рідного краю – це перші сходи до національного усвідомлення. Людина лише тоді стає активним членом суспільства, коли досконало знає, хто вона, якого вона роду. Краєзнавчий рух на Донеччині активізувався ще на початку державо-творчих процесів в Україні і в цьому році відзначає свій 30-річний ювілей.

Досвід засвідчує, що формуванню цілісної історичної свідомості сприяє поєднання навчальної дисципліни «Історія України» з історією краю та історією

родини. Саме такий підхід дає змогу відповісти на питання: Хто ми? Чиї діти? Яких батьків? Що внесемо до історичної скарбниці? Яке майбутнє очікує нас?

У Слов'янському коледжі Національного авіаційного університету краєзнавчі проблеми знаходяться в центрі уваги викладачів гуманітарних дисциплін, працівників бібліотеки. Вони поділяються на громадсько-патріотичне та військово-патріотичне виховання. На заняттях з історії України, виховних заходах у коледжі шляхом пошукової дослідницької діяльності творчих груп курсантів і студентів доповнюються матеріали курсу історії України новим місцевим матеріалом, пов'язаним із певними визначними датами, зокрема до 40, 45, 50, 55-річчя утворення коледжу (2004, 2009, 2014, 2019), 80, 85, 90-річчя Слов'янського аероклубу (2007, 2012, 2017). За результатами такої роботи надруковано книги: «40 років на освітянській ниві», «Півнікова історія Слов'янського коледжу НАУ», «Альманах-55», «Фотоальбом-55», «Історичні виміри Слов'янського аероклубу» [1, 2].

На заняттях з історії України, виховних заходах використовуються біографії та творчі здобутки видатних письменників та поетів рідного краю. Зокрема Григорія Петровича Данилевського – слобожанського письменника-земляка, який не лише описував у своїх творах обряди, звичаї, світське життя українців у XIX ст., але й займав активну громадянську позицію, перебуваючи на державній службі. Саме йому ми завдячуємо прокладенню залізниці через місто Слов'янськ (у грудні цього року було відзначено 150 років з початку руху потягів). 26 квітня 2019 р. краєзнавці провели низку заходів до 190-річчя від дня народження нашого письменника-земляка. З пошаною студенти шукають матеріали та пишуть реферати про знаменитого поета-земляка Михайла Петренка, який є автором пісень «Дивлюсь я на небо», «Взяв би я бандуру» та ліричних віршів. Пам'ять про знаменитого земляка, поета-романтика жива – Петренківський сокіл поселився на гербі і прапорі міста, а центральна бібліотека Слов'янська з 2017 р., з нагоди 200-річчя від дня народження митця, називається імені Михайла Петренка.

Четвертий рік поспіль студенти регіону досліджують перебіг української революції 1917–1921 рр., відшукують свідчення про участь у ній місцевих патріотів, з результатами такої роботи виступають на регіональних конференціях. За підсумками цих конференцій видані три збірки, які активно використовуються студентами не лише на заняттях, а й у позанавчальний час.

Із 2014 р. в нашому коледжі активізувалося військово-патріотичне виховання:

- зустрічі з військовими;
- дослідження історичного розвитку військових підрозділів, які звільняли м. Слов'янськ від проросійських найманців;
- заходи з нагоди вшанування загиблих воїнів.

За результатами досліджень 2016 р. була видана книга «Пам'ять жива», в якій вміщено фото загиблих під час визволення м. Слов'янська, короткі біо-

---

графічні та послужні відомості, зазначено й місце вічного спочину. Ця книга є однією із форм вшанування пам'яті загиблих воїнів. Біографії п'ятьох Героїв України – Руслана Лужевського, Олександра Аніщенка, Сергія Кульчицького, Костянтина Могилка, Тараса Сенюка – вивчаються в нашому закладі на заняттях з історії України. На жаль, гібридна війна триває, авторам книги довелося додати до змісту прізвиська мешканців м. Слов'янська, які загинули, захищаючи територіальну цілісність нашої держави у Донецькій та Луганській областях, – це Микола Колосовський, Андрій Ременюк, Роман Напрягло, Олег Бойцов, Сергій Майборода. Роман Напрягло – випускник коледжу, чудовий хлопець, щирий патріот та товариш. Куточок про нього розміщено у нашому музеї, а батьки та сестра Романа – часті гості на різних виховних заходах у закладі. Книга «Пам'ять жива» перемогла в обласному краєзнавчому конкурсі у 2018 р., а у 2019 р. стала лауреатом ХХ загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання» у номінації «Рубежі подвигів і безсмертя». Нині вона доповнена, переформатована й вийшла з друку четвертим виданням [6].

Після звільнення Слов'янська від проросійських окупантів волонтерами, місцевими жителями були встановлені у місті та Слов'янському районі пам'ятні знаки, обеліски, пам'ятники вшанування загиблих військовослужбовців та мирного населення. Отож, ще однією із форм військово-патріотичного виховання, яка використовується у коледжі, є операція «Меморіал». Працівники бібліотеки, викладачі разом зі студентами склали фотоальбом цих пам'ятних споруд і почали доглядати за деякими з них [3].

У 2016/2017 навчальному році викладачі коледжу разом зі студентами розпочали впроваджувати в життя новий проєкт «Наші друзі – військові» щодо популяризації у засобах масової інформації життєвого опису військовослужбовців, які не лише брали участь у військових діях за Слов'янщину, але й долучилися до активізації громадського проукраїнського життя міста. Дружба започаткувалася 2014 р., коли військовий підрозділ почав розміщуватися на території коледжу (серпень 2014 р. – травень 2015 р.). Отримали схвальні відгуки статті про Василя Матиса – командира відділення в/ч 3035, Михайла Гринишина – заступника командира в/ч 3035, Євгена Ісаєва – сержанта 79-ї десантно-штурмової бригади, Максима Лютого – командира роти добровольчого батальйону «Січ», Олександра Деркача – сержанта 72-ї окремої механізованої бригади та інших. Пізніше ці нариси ввійшли до книги «Наші друзі – військові», а головні герої отримали книги у подарунок під час презентації [4].

Дружба продовжується, до військової частини № 3035 на службу прийшли нові бранці, зокрема відомого батальйону «Донбас», з якими проводилися різнобічні виховні заходи, сумісні заняття. Їхній військовий досвід, історія підрозділу друкувалися у міських газетах «Панорама», «Злагода», електронних мережах, а у 2019 р. ці розповіді увійшли до нової книги – «Наші друзі – військові 2» [5].

5 липня 2019 р. минуло п'ять років від звільнення м. Слов'янська від бойовиків. Місто перебувало під окупацією 84 жахливі дні (12.04–04.07.2014 р.). За ці роки світогляд слов'янців змінився, місто в основному відбудовано від руйнувань збройного протистояння, але в більшості очевидців психіка і дотепер захищає їхню свідомість від страшних спогадів. Не всі бажають говорити про пережите. Але новітню історію свого краю варто вивчати, спираючись на документи, світлини, спогади того періоду.

Викладачі разом зі студентами підготували до друку книгу «Реалії окупації», в якій зібрано спогади, фотозображення, листування працівників коледжу через електронні мережі окупаційного періоду. Це видання, на жаль, має невелику кількість сторінок, бо не всі очевидці мають бажання поділитися своїми емоціями і спогадами того складного періоду [7].

Отже, на думку автора, організована у такий спосіб краєзнавча робота формує національно свідому особистість, яка обов'язково візьме активну участь у розбудові демократичної України. Вивчення історії рідного краю є надійним і міцним підґрунтям виховання патріотизму молоді, якій належить майбутнє Батьківщини.

Джерела та література

1. Завгородній С. О., Лисак Т. К. Історичні виміри Слов'янського аероклубу: до 90-річчя з дня заснування. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2017. 128 с.
2. Завгородній С. О., Лисак Т. К. Піввікова історія Слов'янського коледжу Національного авіаційного університету. Слов'янськ: ТОВ Видавництво «Друкарський двір», 2015. 216 с.
3. Лисак Т. Меморіали. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2017. 47 с.
4. Лисак Т. Наші друзі – військові. Краматорськ: Друкарський двір, 2017. 113 с.
5. Лисак Т. Наші друзі – військові 2. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 91 с.
6. Лисак Т. К. Пам'ять жива. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 201 с.
7. Лисак Т. Реалії окупації. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 53 с.
8. Указ Президента України «Про стратегію національно-патріотичного виховання». Затверджено Указом Президента України від 18 травня 2019 р. № 286/2019. URL: www.president.gov.ua